

Matpriser

Oppsummert

Konsumprisveksten for mat og alkoholfrie drikkevarer har avtatt en del siden sommeren 2023, men tallene fra SSB viser at for desember 2023 var fortsatt prisene 8,9 prosent høyere enn tilsvarende måned i 2022. Siden midten av 2022 har høye matpriser fått stor oppmerksomhet både i Norge og Europa. Både pandemien og krigen i Ukraina har påvirket samfunnet og næringsmiddelindustrien blant annet gjennom forstyrrelser i internasjonale verdikjeder. Energi, råvarer, transport er blant innsatsfaktorene som tidvis har økt mye i pris. Dyrtiden har rammet bredt og påvirker både husholdninger og bedrifter. Et generelt høyt kostnadsnivå gjenspeiles gjennom den høye veksten i kjerneinflasjonen (KPI-JAE), hvor årsveksten i desember 2023 var på 5,5 prosent.

Hvorfor er konsumprisveksten på matvarer høy?

- Usikre forsyningslinjer og tidvis mangel på råvarer.
- Sentrale innsatsfaktorer har økt mye i pris.
- Høye energikostnader over tid.
- Historisk høy strømpris på slutten av 2022.
- Transportkostnader har vært høyere enn tidligere.
- Arbeidskraftkostnader har økt for bedriftene.
- Svak norsk kronekurs har økt importkostnadene.

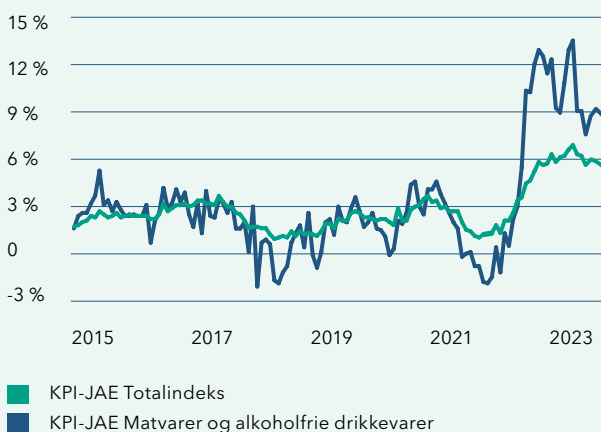
Begrepsforklaringer

Inflasjon måles gjerne ved hjelp av **konsumprisindeksen (KPI)**, som beskriver utviklingen i konsumpriser for varer og tjenester etterspurt av private husholdninger bosatt i Norge.

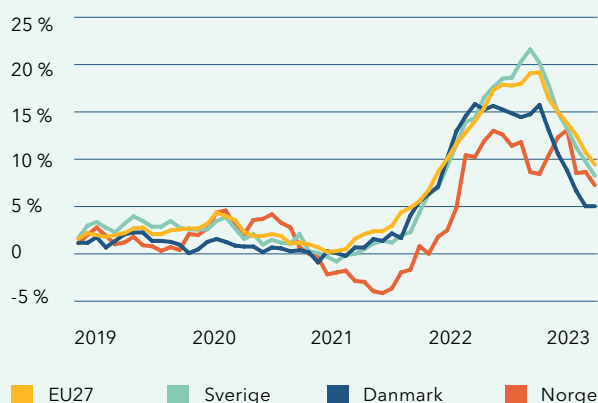
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) kan brukes som et mål på underliggende utvikling i konsumprisene, eller underliggende inflasjon.

Harmonisert konsumprisindeks (HKPI) beskriver utviklingen i konsumpriser for varer og tjenester etterspurt av private husholdninger (også turister) innenfor det økonomiske område til et land. HKPI er beregnet etter harmoniserte standarder og kan derfor benyttes til å sammenlikne prisutvikling i europeiske land.

Figur 1: Utvikling i konsumprisindeksen. Kilde: SSB

Figur 2: Harmonisert konsumprisindeks. Kilde: Eurostat.

Slik henger det sammen

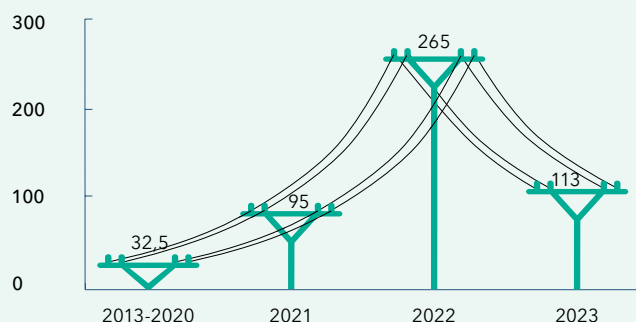
Dyrtiden som har preget norsk økonomi de siste to årene påvirker også bedriftene i mat- og drikkenæringen. Økte kostnader på helt sentrale innsatsfaktorer bidrar til å gjøre situasjonen vanskelig for mange av produsentene. Parallelt har **energikrisen** fått stor innvirkning på kostnadsbildet til bedriftene. Mat- og drikkenæringen er en strømintensiv næring som i liten grad har anledning til å skifte til alternative energikilder. Kjøle- og fryselagre kan ikke skrus av når strømprisen blir høy, og produsentene har dermed liten mulighet til å flytte på produksjonen for å spare kostnader. Dette medfører at bedriftene må bære de løpende kostnadsøkningene til enhver tid.

Det har også tidvis vært svært store forskjeller på prisnivået for strøm innad i Norge. De fem prissonene har vært preget av store variasjoner på spotprisen, dette har bidratt til en **konkurransesvidende effekt** som gir ulike forutsetninger for bedrifter i ett og samme land. De volatile strømprisene er også et godt eksempel på hvor usikre rammevilkårene for næringen har vært og fortsatt er.

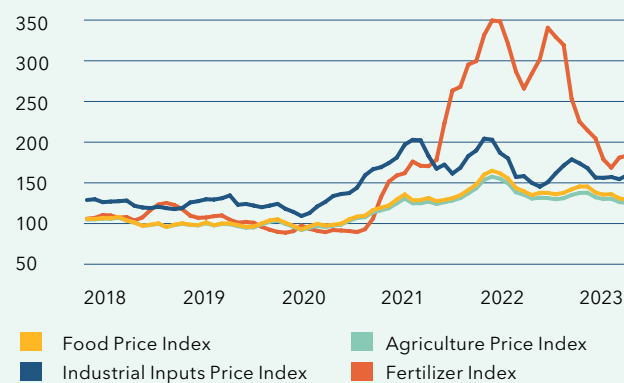
Råvareprisene har over tid vært høye (figur 4) og ligger fortsatt på et noe forhøyet nivå sammenlignet med tiden før pandemien og krigen. Dette betyr at bedriftene over tid har fått økte kostnader knyttet til produksjon av mat og drikke. Som en følge av at det kun er to årlige prisjusteringsvinduer i Norge, altså når produsentene forhandler pris med dagligvarekjedene, er det produsentene som må bære kostnadsøkningene over en lengre periode før de kan justere sine utsalgspriser.

I kombinasjon med dette har rentenivået steget mye i 2023, samtidig som den norske **kronkursen** har vært historisk svak. Dette er med på å øke kostnadene gjennom blant annet dyrere husleie og økte kostnader ved import. Et høyt lønnsoppgjør for 2022 bidro også til å øke arbeidskraftkostnadene for bedriftene i næringen. Totalen av dyrtiden, energikrisen og de usikre rammevilkårene som næringen opplever bidrar til å drive kostnadsnivået og dermed konsumprisveksten opp.

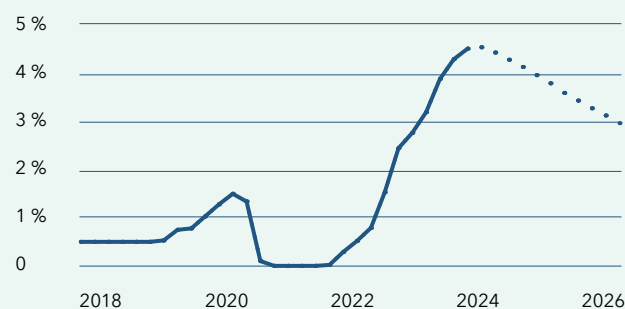
Figur 3: Gjennomsnittlig strømpris for Sør-Norge (NO2). Øre/kWh inklusiv mva. Kilde: Fjordkraft

Figur 4: Råvareprisindekser. 2016 = 100. Kilde: International Monetary Fund.

Figur 5: Styringsrente. Kilde: Norges Bank

Se NHO Mat og Drikkes kvartalsrapporter og konjunkturrapport: nho.no/tallogfakta